Izjava Komisije HBK “Iustitia et pax” – Zdravlje žena ne može se poistovjetiti s nepostojećim pravom na pobačaj

Zdravlje žena ne može se poistovjetiti s nepostojećim pravom na pobačaj

Osvrt na Matićevo izvješće koje nema nikakve pravom obvezujuće osnove

1. Iustitia et Pax zalaže se za pravdu, pravo i mir, a unutar toga teži za etičkom prosudbom društvenih događanja i donošenja pravnih akata kako bi se zaštitilo ljudsko dostojanstvo, ljudska prava i prava najugroženijih skupina. U skladu s tim, analizom Izvješća i na njemu utemeljene i predložene rezolucije pod naslovom »The situation of sexual and reproductive health and rights in the EU, in the framework of women’s health« (2020/22 15(INI)), nazvanoga Matićevo izvješće, uviđa da ono sadrži brojne uznemirujuće elemente, a ne temelji se ni na jednom međunarodnom dokumentu, štoviše suprotno je svima postojećima, kako globalnima, tako i europskima. Ono nema *nikakve pravom obvezujuće osnove* na kojoj bi bilo sazdano i zbog te činjenice teška je povrjeda zaštićenih ljudskih prava, posebice prava djeteta i vladavine prava.

Dodatno brine što se hvalevrijedna briga za zdravlje populacije, osobito žena, iskorištava za promidžbu ideoloških i svjetonazorskih pitanja, svrstavajući pobačaj u nepostojeća ljudska prava. Kako bi se promijenio europski pravni okvir, mimo svih regula, to Izvješće bez ikakvih pravnih uporišta stvara neka nova ljudska prava (pravo na pobačaj), neka postojeća ljudska prava amputira (pravo roditelja na odgoj djece), neka minimizira i relativizira (pravo na priziv savjesti) te nadilazi ovlasti koje Europskoj uniji pripadaju temeljem osnivačkih ugovora, a izravno krši i Povelju EU-a o temeljnim pravima (OJ C 202). Zdravstvena i obrazovna prava su tzv. *domaine réservée*, odnosno područja u kojima su nacionalna zakonodavstva isključivo nadležna urediti ih kako žele (u tom je smislu doneseno i nekoliko presuda Europskoga suda za ljudska prava).

2. Zdravlje žena ne može se poistovjetiti s nepostojećim pravom na pobačaj (osim u ekscesnim situacijama kad trudnoća ugrožava život ili zdravlje žene) iz jednostavnoga razloga što trudnoća nije bolest. U tom smislu neprimjerena je tvrdnja o potrebi jamstva pristupa svim zdravstvenim uslugama radi

ostvarenja ljudskoga prava na zdravlje jer u slučaju pobačaja nije riječ o pravu na zdravlje, pa time ni o zdravstvenoj, nego medicinskoj usluzi. U tom se Izvješću miješa pravo na zdravlje kao ljudsko pravo s pobačajem, koje se zagovara bez ikakvih ograničenja, što je u suprotnosti i sa standardima Europskoga suda za ljudska prava prema kojima pobačaj u svakom slučaju mora imati razvidan i objektivan motiv. Zabranu, odnosno ograničenja pobačaja Izvješće naziva oblikom »rodno uvjetovanog nasilja«, što je u suprotnosti i sa standardima Europskoga suda za ljudska prava prema kojima pobačaj u svakom slučaju mora imati razvidan i objektivan motiv.

3. Iustitia et Pax zabrinuta je otvorenošću Izvješća spram pobačaja, stavljajući ga u kontekst »prava na slobodu i privatnost«. Naime, pravo na slobodu ovdje je aplicirano neograničeno i individualistički, propuštajući primijetiti da se pravo na slobodu ne može ticati samo jednoga čovjeka (u ovom slučaju žene), nego obuhvaća i pravo nerođenoga djeteta roditi se, njegovo pravo na život. Sloboda svakoga ljudskoga bića ograničena je slobodom drugoga ljudskoga bića, pa tako i nerođenoga djeteta. Ovdje valja podsjetiti i na Rezoluciju 1607 (2008) Parlamentarne skupštine Vijeća Europe u kojoj se navodi da pobačaj treba izbjegavati i da on ni u kojem slučaju ne može biti smatran metodom planiranja obitelji. Čini se da predložena rezolucija to u potpunosti zanemaruje, što je istodobno zabrinjavajuće i opasno za zaštićena ljudska prava, posebice prava djeteta i vladavinu prava.

4. Zahtjev za jamstvom »univerzalnog pristupa u obrazovanju i točne, znanstvene informacije o seksualnosti, bez predrasuda i cjelovito u svim osnovnim i srednjim školama«, istaknut u Izvješću, kršenje je spomenute nacionalne ingerencije jer obrazovni sustav nije u nadležnosti EU-a. Međutim, riječ je i o kršenju Konvencije o pravima djeteta koja roditelje prepoznaje kao primarne odgojitelje svoje djece, Opće deklaracije o ljudskim pravima i Međunarodnoga pakta o građanskim i političkim pravima koji roditeljima priznaju pravo prvenstva u izboru vrste obrazovanja. Od europskih dokumenata osobito je važan i eksplicitan Prvi protokol Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te Povelja EU-a o temeljnim pravima. U oba dokumenta roditeljima se priznaje pravo da djeci osiguraju obrazovanje i poučavanje u skladu sa svojim vjerskim, filozofskim i pedagoškim uvjerenjima, i što dodatno naglašavamo »u skladu s nacionalnim zakonima koji uređuju ostvarenje takve slobode i prava«. Riječ je o području u kojem države imaju vrlo široku marginu prosudbe na koje EU nema pravnu osnovu/nadležnost utjecati ni na koji način, a posebice ne nedomišljenim ideološkim pamfletima kojima se daje privid pravnoga legitimiteta.

5. Zahtjev iz Izvješća da sve osobe imaju pristup uslugama u vezi s »plodnošću« podrazumijeva i potpunu slobodu maloljetnica u pobačaju. To je otvoreni napad na pravo djeteta na zdravlje i obvezu odraslih i države da djetetovo zdravlje očuvaju jer, valja ponoviti, pobačaj nije zdravstvena usluga.

6. U odnosu na priziv savjesti Izvješće se na nj osvrće relativizacijom njegova značenja. Priziv savjesti proizlazi iz slobode savjesti kao ljudskoga prava zajamčenoga mnogim međunarodnim dokumentima, uključujući i europsku Povelju. Osim toga, priziv savjesti je i jedno od prirodnih prava koje postoji prije i neovisno o svakom pisanom pozitivnom zakonodavstvu. Pozitivno zakonodavstvo ne smije neosnovano ograničiti priziv savjesti jer bi time dokinulo pretpostavku samoga zakona – čovjeka kao moralnoga subjekta koji ima apsolutno nepovrjedivo ljudsko dostojanstvo koje se proteže i na dostojanstvo osobne savjesti.

7. To je Izvješće, uz podosta ponavljanja, nastojalo obuhvatiti što više sadržaja i pojmova koje bi se moglo svesti na zajednički nazivnik apsolutnih sloboda svih u svemu, osobito u okviru zdravstvenih i reproduktivnih prava. Vjerojatno svjesno supsidijarnosti, ono poziva na »otvorene metode koordinacije između država članica« (toč. D, toč. 1), ali usprkos tomu proširuje svoj doseg izvan i mimo zdravstvenih prava, osobito žena. U njemu se zagovaraju neograničene slobode (u pristupu svim zdravstvenim uslugama, pa tako i medicinski potpomognutoj oplodnji od strane LGBTI osoba, pravo na sklapanje istospolnoga braka, neograničena kontracepcija, toč. I), seksualne aktivnosti bez obzira na dob (toč. B), neograničena autonomija djece (toč. C), rodna ideologija (toč. E, uključujući primjerice pravo na trudnoću transrodnih muškaraca i nebinarnih osoba, toč. N, pravo transrodnih osoba na roditeljstvo, toč. 9, protivno navodnim »stereotipima i pristranostima«, toč. 29). U mnogo točaka naglašava se da je pobačaj ljudsko pravo, a kršenje reproduktivnih i seksualnih prava je »kršenje ljudskih prava, osobito prava na život« (toč. F), što Iustitia et Pax smatra začudnim kad znamo da se pobačajem prekida jedan ljudski život.

8. Neuvjerljivim se doima pozivanje na »europske vrijednosti« (toč. Y), zaboravljajući ili namjerno se odmičući od kršćanskih korijena te iste Europe naglašenih u riječima jednoga od utemeljitelja Roberta Schumana da Stari Kontinent nije samo tehnička i ekonomska zajednica, nego je to zajednica čija se duša ogleda u njezinim kršćanskim temeljima.

Vrlo je opasno kad Izvješće napada »nacionalne interese« država članica (toč. X) stavljajući ispred njih »osobne slobode i načela demokracije«. Antidiskriminacija se iskorištava za podupiranje apsolutnih sloboda bez ikakvih ograničenja i odgovornosti pojedinca zaobilazeći zlatni standard vladavine prava. U tom je Izvješću potpuno zanemaren i zaobiđen i pravni standard najbolji interes djeteta koji je okosnica i kriterij svih postupanja odraslih osoba i institucija u odnosu na djecu, a koji je eksplicite naveden u svim međunarodnim dokumentima od Konvencije o pravima djeteta nadalje.

Iz svega iznesenoga Iustitia et Pax smatra da Izvješće i rezoluciju zastupnici u Europskom parlamentu trebaju odbaciti jer ne samo što ne postoji

pravna osnova za njihovo usvajanje, nego su suprotni europskim i globalnim dokumentima. Brigu za zdravlje žena i djece treba usmjeriti prema stvarnim zdravstvenim problemima, a ne prema pobačaju i svjetonazorskim pitanjima.

U Zagrebu 23. lipnja 2021.

+ Đuro Hranić

nadbiskup đakovačko-osječki

predsjednik Komisije HBK-a *Iustitia et pax*